«Εκκλησιάζουσες»

Οι «Εκκλησιάζουσες» από το «Θέατρο Τέχνης» δεν ευδοκίμησαν μεσ' από μία κοινότοπη σκηνοθετική ανάγνωση χωρίς ανανεωτικές τάσεις

Της Κ. ΡΑΠΑΝΑΚΗ

Από τις πιο όμορφες τούτη η κωμωδία του Αριστοφάνη και η προτελευταία από τα έργα του. Στις «Εκκλησιάζουσες» οι γυναίκες παίρνουν την εξουσία και η κοινοκτημοσύνη σπεύδει να εφαρμοστεί στην πράξη. Με κέφι και μαεστρία όπως στη «Λυσιστράτη» αλλά και στις «Θεοσμοφοριάζουσες» ο ποιητής εδώ στις «Εκκλησιάζουσες» παραδίδει τη διακυβέρνηση της πόλης στις γυναίκες μ' επικεφαλής την Πραξαγόρα.

Πρόκειται για μία πανέξυπνη κωμωδία στην οποία ο Αριστοφάνης καυτηριάζει τις καινοτομίες της εποχής του περί κοινοκτημοσύνης και όχι μόνον. Τον καιρό που γράφτηκαν οι «Εκκλησιάζουσες» ο Πελοποννησιακός πόλεμος είχε τελειώσει και ο Αριστοφάνης είδε την ήττα των Αθηναίων από τους Σπαρτιάτες που μπήκαν στην Αττική. Τα μακρά τείχη γκρεμίστηκαν και εγκαταστάθηκαν οι τριάκοντα τύραννοι. Ούτε βέβαια είναι τυχαίο το γεγονός που ο συντηρητικός Αριστοφάνης από τη μία σατιρίζει τις καινοτομίες της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου ενώ από την άλλη επιλέγει τις γυναίκες για ν' αναλάβουν τη διακυβέρνηση της χώρας οι οποίες κουμαντάρουν το σπίτι και τηρούν την παράδοση από γενιά σε γενιά. Επιπλέον μαζί με την ήττα των Αθηναίων στο τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου έρχονται και άλλα δεινά για τους ποιητές και το θέατρο.

Από τους κυβερνώντες απαγορεύεται η σάτιρα και η «διακωμώδηση προσώπων» ενώ «η Παράβαση, το μέρος που ο Χορός απευθυνόταν προς το κοινό κι έλεγε τις πολιτικές απόψεις του ποιητή ή καταργήθηκε επίσημα ή το κόψανε οι ίδιοι οι ποιητές για ν' αποφύγουν τους μπελάδες. Γύρω στα 400 καταργείται και η χορηγία για το Χορό». Την εποχή που γράφονται οι «Εκκλησιάζουσες» ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης έχουν πεθάνει. Ο Αριστοφάνης βρίσκεται αντιμέτωπος με τόσα δεινά αλλά δεν σιωπά και βγαίνει πάλι μπροστά με τη συγκεκριμένη κωμωδία και λίγο αργότερα με το τελευταίο έργο του, τον «Πλούτο».

Οι «Εκκλησιάζουσες» είναι μία πιπεράτη, σπιρτόζικη κωμωδία γεμάτη ανατροπές και θεατρικά ευρήματα. Είδα την παράσταση του συγκεκριμένου έργου στο «Βεάκειο» στον Πειραιά. Δυστυχώς το «Θέατρο Τέχνης» οργάνωσε μία άκρως απογοητευτική παραγωγή. Πιο συγκεκριμένα δε διέκρινα όχι μόνον καμία καινοτομία ή έστω τη διάθεση για μία νέα σκηνοθετική ανάγνωση αλλά ούτε και την προοπτική για έρευνα σε κάποιον από τους τομείς της παραγωγής. Αντίθετα, πρόκειται για μία παράσταση η οποία ουδέν νεώτερον προσθέτει στο τοπίο του έργου εκτός από την περίφημη μετάφραση του Γιάννη Βαρβέρη και την επιτυχή σκηνοθετική πρωτοβουλία του Διαγόρα Χρονόπουλου για τέλος του έργου όπου το Αριστοφανικό γλέντι και φαγοπότι μετατρέπεται σε μία θλιβερή παρέλαση μπαγιάτικων και χαλασμένων φαγητών κατ' αναλογία με τη σημερινή επικρατούσα κατάσταση των ακατάλληλων τροφών και των μεταλλαγμένων προϊόντων. Ομως ένας κούκος δεν φέρνει την Ανοιξη όπως και μία καλή σκηνοθετική ιδέα δεν επαρκεί για να στηρίξει μία παράσταση.

Αναμφίβολα, αυτές οι «Εκκλησιάζουσες» του «Θεάτρου Τέχνης» κινήθηκαν σε καθιερωμένες και συμβατικές συντεταγμένες. Μία κουραστική και βαρετή παράσταση όπου το γέλιο ερχόταν βεβιασμένο. Εκτός από την εμφανή έλλειψη σκηνοθετικής πρότασης η κατάσταση επιδεινώθηκε με τις σκηνογραφικές επιλογές του Γιώργου Ζιάκα. Ορθιοι φαλλοί, ένα απλό και λιτό σκηνικό, με κιτς χρώματα στα κοστούμια από έντονο λαχανί μέχρι πολύ έντονο πορτοκαλί. Αποχρώσεις οι οποίες όχι μόνον δεν λειτούργησαν με την έννοια της καρικατούρας στο χώρο της κωμωδίας αλλά ενόχλησαν οπτικά ως εικόνα η οποία αισθητικά δεν ήταν καλόγουστη. Αλλά και η μουσική του Μιχάλη Γρηγορίου κινήθηκε επιφανειακά και ουδέτερα, άχρωμα, χωρίς να προσδίδει εντάσεις στην ανέλιξη της πλοκής. Αντίθετα, η χορογραφία της Σοφίας Σπυράτου είχε μία ανανεωτική δύναμη και τάση.

Η Ελένη Ράντου ευδοκίμησε στο ρόλο της Πραξαγόρας. Η ηθοποιός δοκίμασε τον εαυτό της στην Αριστοφανική κωμωδία και η αναμέτρηση ήταν σαφώς υπέρ της. Εξ ίσου καλός ήταν και ο Αλέξανδρος Μυλωνάς. Η παράσταση είχε ένα γερό δυναμικό από έμπειρους ηθοποιούς οι οποίοι ανταποκρίθηκαν ικανοποιητικά στους ρόλους τους όπως ο Γ. Δεγαΐτης (Χρέμης), ο Π. Καρακωνσταντόγλου (Αντρας), ο Θ. Γράμψας (γείτονας), η Χρ. Κουτσουδάκη (Γριά Α), η Αλ. Αλεξανδράκη (Κυρήκαινα – Γριά Γ) και ο Γ. Καρατζογιάννης (Νέος).

Πέρα όμως από τα επί μέρους θετικά στοιχεία του έργου στην παράσταση δε φύσηξε ανανεωτικός αέρας. Τα παράθυρα της έμπνευσης στο σκηνοθετικό, σκηνογραφικό και μουσικό πεδίο παρέμειναν ερμητικά κλειστά υπογράφοντας μία άχρωμη παράσταση η οποία δεν διάβασε τον Αριστοφάνη μεσ' από μία δυναμική έρευνας και ανανέωσης.